

מי יחקור את החוקרים? הפצ"רית והמאבק על ניהול החקירה

שוברי הסף המשפטי: פרקליטה בקלון הראווה

נ. מרקוביץ

פרשת הפצ"רית לא מפסיקה לייצר כותרות ומאבק הכוחות בין שר המשפטים לבין היועץ מ"שית על ניהול החקירה בעיצומו ומגיע לסף משבר חוקתי. כמעט שבועיים לפרוץ הפרשה ועדיין לא הוכרע מי יחקור את החוקרים. היועץ מ"שית הצביעה על פרקליט המדינה עמית איסמן כמי שיפקח על החקירה אחרי שחוות הדעת של הייעוץ המשפטי במשרד המשפטים קבעה כי בהרב-מיארה מנועה מלעסוק בה, ואילו שר המשפטים יריב לוי הכריז על השופט בדימוס אשר קולה כמי שינהל את החקירה. לעת עתה מתנגדת היועמ"שית להעביר מידיה את החקירה ובג"ץ יכריע האם כיצד להתייחס לטענות הקושיות לה מעורבות כלשהי בפרשת ההדלפה ומי לווה את החקירה.

שר המשפטים יריב לוי הצהיר בימים הראשונים לפרשה, כי "בימים הקרובים נראה את ראשי מערכת המשפט מצופפים שורות במאמץ נואש למנוע מהאמת כולה להתגלות ולעכב את תהליך השינוי. אני לא אאפשר לאף אחד, ולאף אחת, לזהם את הליך החקירה. מי שנגוע בניגוד עניינים לא יהיה חלק מהחקירה".

על הרקע הזה הודיע המפכ"ל דני לוי בעצת יועמ"ש המשטרה, תת ניצב אלעזר כהנא, כי החקירה לעת עתה תישאר בידיהם כולל חומרי החקירה העדכניים המתהווים ונעשים כבר דיונים ראשוניים בפרשה. השופט קולה מצדו קיבל על עצמו את ניהול החקירה, ביקש את קבלת החומרים וזימן אליו את ראש אח"מ (אגף חקירות ומודיעין) ניצב בועז בלט. הפרקליטות גם בוחשת ומעוניינת לקבל לסמכותה את החקירה, אולם היא נדחתה.

אחד השיקולים להחלטה שלא לאפשר לפרקליט המדינה גישה לחומרי החקירה היא אפשרות שגורמים בפרקליטות יצטרכו גם הם לתת עדות בפרשה. ייבדק מה ידעו הפרקליטים, עד כמה ידעו וייבחן האם התרשלו בבדיקת ההדלפה מהפצ"רית שעולה לכדי פלילים. לעת עתה הורה המפכ"ל לחוקרו לא לדווח לאיש מהצדדים על התקדמות החקירה ובסוף השבוע פשטו החוקרים על משרדי הפרקליטות הצבאיות.

בסוף השבוע שוחררה הפרקליטה הצבאית הראשית לשעבר, יפעת תומר-ירושלמי למעצר בית ולאחר חקירה של מספר שעות שוחרר גם סגן הפצ"רית למעצר בית לאחר שמסר את גרסתו. בינתיים נמצא הטלפון הנייד בחוף הצוק בצפון תל אביב על ידי עוברת אורח כשהוא תקין וטעון למחצה, מה שמעלה תהיות קשות על שתילת ראיה מרכזית בזירה, ניסיון למחיקת ראיות ושיבוש חקירה המזוהמת כבר מתחילתה. בתחילת השבוע אושפזה הפצ"רית לשעבר בבית החולים לאחר חשש נוסף לחייה. לאור הנסיבות הוטלו עליה מגבלות חדשות, הן בעניין הרחבת תנאי המעצר למתקן רפואי והן במינוי פיקוח על ידי מפקחים.

ביום שלישי צפוי דיון מכריע בבג"ץ בהרכב שמרני באופן יחסי הכולל את השופטים שטיין, כנפי שטייניץ ווילנר.

מדוע מתנגדת היועמ"שית להעביר מידיה את החקירה ומה חלקה בפרשה? ח"כ משה סעדה, לשעבר סגן ראש מח"ש מנסה לעשות סדר בפרשה: "בשלב הראשון כשנפתחה הפרשה היא הייתה צריכה לפעול. איך שהתפרס-

מה ההדלפה היא הייתה צריכה לפתוח בחקירה. הרי הודלף חומר! כל הזמן יש הדלפות, זה דבר שקורה באופן יומיומי, אבל יש הבדל בין להדליף מפה לאוזן לבין להדליף חומר כמו קלטת, סרטון או מסמך. זה אירוע אחר בתיק חקירה במיוחד שכאן מספר המעורבים לא היה גדול. למה היא לא פתחה בחקירה? מהסיבה הפשוטה שהיא לא רצתה שתיחשף האמת. שלב הבא. בג"ץ מחייב אותה לפתוח בחקירה ולמי היא מעבירה את החקירה? לסגן הפצ"רית כי היא ידעה שהוא לא באמת יחקור. בג"ץ ממליץ לה להעביר את החקירה ליח"פ, יחידה לחקירות פנים שתפקידה לחקור חשדות לביצוע עבירות פליליות על ידי שוטרים צבאיים בעת מילוי תפקידם, ועדיין היא משאירה את החקירה בידי של סגן הפצ"רית שאפילו את המינימום הוא לא עשה. הוא לא תישאל אף אחד בנושא והוא לא חקר שום דבר. מטאפורית אני אומר שדפי החקירה נשארו לבנים. כל האירוע הזה הוא בסמכות היועמ"שית, הוא יצא מזמן מידיה של הפצ"רית".

ולבסוף, כשהפרשה מתפוצצת, היועמ"שית לא מורה לעצור את הפצ"רית ואת המעורבים ולא מורה לתפוס את הטלפונים וראינו מה קרה. כל אלה מהוות עברות פליליות של הפרת אמונים וניגוד עניינים מובהק. היא פעלה בניגוד לעמדת בג"ץ ומדווחת לו ההיפך מהאמת שמתקיימת 'בדיקה מעמיקה ורצינית'. אפילו שאלות פשוטות לא נשאלו, שלא לדבר על בדיקה וחקירה. ולמה? כי לא רצו לחשוף את האמת".

האם היועמ"שית ידעה מהרגע הראשון שהפצ"רית עומדת מאחורי ההדלפה?

"יש דברים שאין ספק לגביהם, אני מכיר את המערכות האלה. יש דברים מובנים וברורים בין בכירי המערכת שלא נאמרים גם בארבע עיניים. כאן במיוחד אין הרבה מעורבים פוטנציאליים. היה ברור שההדלפה יצאה או מהפצ"רית (פרקליט טות צבאית ראשית) או ממצ"ח (משטרה צבאית חוקרת). מצ"ח זה חיילים צעירים בדרך כלל ורוב הסיכויים שהדלפה משמעותית כזאת יוצאת מבעל אינטרס. בפרשה העומדת ברקע ההדלפה תקפו את הפצ"רית ולא את מצ"ח, כך שברור שלפצ"רית היה אינטרס להדליף וכיוון החקירה התמקד בה. מי החשוד המרכזי? מי רצה להגן על השם שלו? הפצ"רית. היא החשודה המרכזית, זה ברור כשמש. אז איך היועמ"שית ממנה את הסגן שלה לחקור? שאלתי אותו בזמן אמת ואמרתי לו אתה יודע שזה לא רציני ואתה בניגוד עניינים ואמרתי את זה גם ליועמ"שית באופן הכי ישיר. אם היועמ"שית הייתה רוצה שהאמת תצא לאור היא הייתה מטילה את החקירה על גורם רלוונטי כמו יח"פ, אבל היא הטילה את החקירה על סגן הפצ"רית. יש כאן לא רק טיוח אלא קשר של שתיקה בדרגים הכי גבוהים של מערכת אכיפת החוק וניגוד עניינים הזועק לשמים".

עד כמה הטלפון שנמצא מהווה שיבוש חקירה?

"אין לי את המידע ואני לא בקיא בנושא, אבל אני חושב שלמשטרה כבר יש תשובות בעניין הזה. קל לדעת היום את כל הפרטים לגבי הימצאותו של הטלפון במשך הימים הארוכים הללו לפי האיכוני-ים שנעשו. יש חשש לשיבוש, אבל אין לי ספק שיש בטלפון עדיין חומרים והטלפון שנמצא אושר על ידי המשטרה, כך שאי אפשר היום למחוק

השר לוי מציע כמעט מפורשות ליוע"מ"שית ללכת בעקבות הפצ"רית ולמצוא עילה להתפטר לפני שהיא תיאלץ לעשות זאת. הוא הטיל את החקירה על השופט קולה ■ המפכ"ל הודיע בעצת יועמ"ש המשטרה כי החקירה לעת עתה תישאר בידיהם. גורם המשטרה: "נמנע משבר חוקתי" ■ ביום שלישי צפוי דיון מכריע בבג"ץ בהרכב שמרני באופן יחסי הכולל את השופטים שטיין, כנפי שטייניץ ווילנר ■

ולמעלה לגמרי ראיות".

מה צפוי בדיון בבג"ץ?

"אני חושב שבג"ץ יקבע שהיועמ"שית בניגוד עניינים וכך גם פרקליט המדינה. זו ההערכה שלי. אני חושב שבג"ץ יקבל את המינוי של השופט קולה. שר המשפטים יריב לוי הציג את מועמדותו על סמך חוות הדעת שהעברתי לו בנושא בה פירטתי איך לפעול בעניין. אני יזמתי את מהלך מינוי קולה לניהול החקירה לאחר שפניתי ושוחחתי עם השופט קולה. אני חושב שכרגע לאחר שכמעט אותו הרכב קיבל את המינוי של דוד זיני לראש השב"כ, הוא יקבל את מינוי השופט קולה לעמוד בראש החקירה הזאת".

תפקידו של השופט קולה כנציג תלונות על השופטים לא יכשיל את המינוי?

"לא, זה נעשה בהתייעצות עם נציגי שירות המדינה. ואם לא השופט קולה אזימונה מישוהו אחר חיצוני למערכת, גם טוב. מה שחשוב הוא שהחקירה לא תהיה תחת היועמ"שית ופרקליט המדינה". ח"כ סעדה מציין, כי היועמ"שית חוששת מאוד שגורם חיצוני יקבל החלטה לחקור אותה, למרות שהיא מבינה שבכל מקרה היא עדה בתיק והיא תיחקר באזהרה. היא ביטאה את החשש שלה כי "הם רוצים להכניס אותי לכלא".

בכירים נוספים במערכת הפוליטית קראו לבהרב מיארה להעביר את החקירה לפרקליט שלא היה מעורב בפרשה, אך הדרישה היא להוציא את החקירה בכלל מידיה של הפרקליטות. גם המשנה ליועץ המשפטי לממשלה לשעבר עו"ד רוז נורי אמר, כי "נוצר נזק אסטרטגי למערכת המשפט. בנסיבות אלו ראוי שהיועמ"שית לא תטפל בעניין באופן אישי. מטעמי מראית עין, טוב היה שמיארה תימנע".

העצות הגיעו לאוזניה של היועמ"שית אך הן לא שינו את עמדתה. אחרי ניסיונות קלושים וכושלים לרפורמה משפטית, היא, מבחינתה רואה את התמונה האסטרטגית הגדולה ומתבצרת בפוזיציה של "מגינת שלטון החוק", כשהמוסד מחורר ומפורר עד העצם כשהפעם האצבע מופנית כלפיה בבחינת "את הראש".

פוליטיזציית שלטון החוק

פרופ' משה כהן-אליה, מומחה למשפט חוקתי על ההרכב שנקבע לדיון בבג"ץ שיכריע על ניהול

החקירה: "ההרכב שנקבע לדיון בעתירות הוא אמנם הרכב שמרני יחסית, אבל אני תמיד חוזר ומבהיר שהשמרנים בביהמ"ש העליון הישראלי הם הרבה יותר אקטיביסטים מהשמרנים בכ"המ"ש העליון האמריקאי. ובנוסף, הם גם חלק ממערכת שמצופפת שורות. לגבי יו"ר ההרכב, השופט יעל וילנר יש להזכיר שהיא חברה קרובה של יצחק עמית והיא ניהלה הליך חסר תקדים שבו היא הוציאה צווים לוועדה לבחירת שופטים לפעול בניגוד לפרוצדורה הקבועה בחוק, כדי להבטיח את מינויו של מי שדחה למינויה לביהמ"ש העליון. מצד שני, כנפי-שטייניץ ושטיין היו אלו שלמעשה כופפו את עמית ואפשרו את מינויו של זיני לראשות השב"כ. מסקן יהיה לראות לאן ההרכב הזה ייקח את הדיון".

"השאלה המרכזית כמובן תהיה סביב סוגיית הפוליטיזציה, העושה שימוש רב ומבטאת את החרדה של מצדדי שלטון הרשות השופטת מפני פיקוח של נבחרים עליהם. מבחינתם חוק בן גביר הוא פוליטיזציה, חוק לוי סער בנוגע לבחירת שופטים הוא פוליטיזציה וגם כעת, נטילת הסמכויות של היועמ"שית בהיותה בניגוד עניינים הזועק לשמיים והעברתן לשופט חוקר שהוא חיצוני לתביעה הכללית היא פוליטיזציה".

כהן אליה מחדד גם את הצד שכנגד: "כמובן גם תעלה הטענה שהשופט קולה עצמו בניגוד עניינים כי הוא האחראי על התלונות נגד השופטים ומפעיל במובן מסוים מורא על השופטים שידונו בפרשיה הזו. אפשר אמנם לנטרל את ניגוד העניינים בכך שקולה יצהיר שהוא לא יטפל בתלונות כנגד השופטים שיושבים בתיק הזה, אבל יכול להיות שזה לא ירצה את בג"ץ, שגם הם חוששים מהליך חריג כזה".

"לסיכום, אני מתקשה לראות את ההרכב הזה מאשר את איסמן כאחראי מטעם התביעה על ליווי החקירה. אני רואה גם קשיים שהשופטים יעלו בהקשר של מינוי השופט קולה מהסיבות שתיארתי. במצב כזה תידרש דרך יצירתית למצוא פרקליט מלווה 'אובייקטיבי' שמרוחק מהיוע"מ"שית ולא ממונה על ידי פוליטיקאים. בעידן של קיטוב פוליטי, כשהאידיאולוגיה הופכת להיות זהות, זו משימה כמעט בלתי אפשרית".

פרופ' כהן-אליה מעמת את ה"דואגים" לשלטון ון החוק ולכבוד הבג"ץ עם תצהיר השקר שהוגש לו בעניין ההדלפה מהפרקליטות הצבאיות: "מדהים לראות איך אנשים שזעקו שהם פועלים לשמור על 'שלטון החוק' פועלים כדי לגונן על שקר, כזב, והטעיה של המקודש ביותר עבורם - תצהיר לבג"ץ".

כפי שאמר עו"ד דן אלדר, מ"מ פרקליט המדינה: "להבדיל מהליך משפטי רגיל, שבו אפשר להפריך את התצהיר באמצעות חקירה נגדית, בתצהיר לבג"ץ הדבר איננו אפשרי (אלא במקרים נדירים מאוד), ולכן לשקר בתצהיר בבג"ץ זה חמור הרבה יותר. ומה עשתה מחלקת הבג"צים שאמורה הייתה לוודא שהתצהיר הוא אמת? אני התמחיתי במחלקת הבג"צים בפרקליטות ואני יודע היטב שהפרקליטים שואלים שאלות קשות ולא מסתפקים בתצהיר בלבד. ברור שכאן היה אינטרס של כל המערכת לטייח. גם את מנהל מחלקת הבג"צים צריך לחקור בפרשיה הזו".